

Марина ВЛАСОВА, консультант із питань бухгалтерського обліку та оподаткування

ВІДСТУПЛЕННЯ ПРАВА ВИМОГИ: ОБЛІК

Договір відступлення права вимоги дає можливість суб'єктам господарювання замінити кредитора в зобов'язанні. У консультації розглянемо особливості бухгалтерського обліку та оподаткування в сторін операції з відступлення права грошової та товарної вимоги.

Відступлення права грошової вимоги

При відступленні права вимоги грошової заборгованості, яка утворюється в результаті відвантаження товару (надання послуг) боржнику первісним кредитором, слід пам'ятати, що

грошова заборгованість повинна відступатися за номінальною вартістю, інакше така операція може розглядатися як фінансова послуга.

ПРИКЛАД 1

Підприємство А (первісний кредитор) відвантажило товар покупцю – підприємству Б (боржник) на суму 120 000 грн. (у т. ч. ПДВ – 20 000 грн.). Згодом підприємство А уклало з підприємством С (новий кредитор) договір відступлення права вимоги грошового боргу за номінальною вартістю.

Облік операцій ведеться сторонами так:

№ з/п	Зміст операції	Первинні документи	Бухгалтерський облік (грн.)		
			Дт	Кт	Сума
1	2	3	4	5	6
Облік у первісного кредитора – підприємства А					
1	Відвантажено товар покупцю – підприємству Б	Накладна типової форми № М-11*, ТТН	361/б	702❶	120 000
2	Відображено податкові зобов'язання з ПДВ	ПН**	702	641❷	20 000
3	Списано собівартість реалізованого товару	Типова форма № М-11	902	281	45 000
4	Підписано договір відступлення права вимоги з підприємством С	Договір, повідомлення боржника	377/нк	361/д❸	120 000
5	Отримано оплату за договором від підприємства С	Виписка банку	311	377/нк	120 000
Облік у боржника – підприємства Б					
1	Отримано товар від підприємства А	Типова форма № М-11, ТТН	281❹	631/пк	100 000
2	Відображено податковий кредит із ПДВ	ПН	641❺		20 000
3	Отримано повідомлення про заміну кредитора	Повідомлення про заміну кредитора	631/пк	685/нк❻	120 000
4	Перераховано гроші за товар новому кредитору – підприємству С	Виписка банку	685/нк	311	120 000
Облік у нового кредитора – підприємства С					
1	Підписано договір відступлення права вимоги	Договір	377/б	685/пк❼	120 000
2	Перераховано кошти згідно з договором підприємству А	Виписка банку	685/пк	311	120 000
3	Погашено заборгованість підприємством Б		311	377/б	120 000

* Затверджена Наказом № 193.

** Податкова накладна.

ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВІ ФІШКИ

- 1** У бухобліку первісного кредитора на дату переходу права власності на відвантажений товар виникає дохід (п. 8 П(С)БО 15), а також витрати в сумі собівартості такого товару (п. 11¹ П(С)БО 16).
- 2** На дату відвантаження товару в первісного кредитора виникають податкові зобов'язання з ПДВ. На цю саму дату він повинен виписати покупцю ПН і зареєструвати її в Єдиному реєстрі податкових накладних (далі – ЄРПН).

При продажу боргу за кошти новому кредитору ПДВ-наслідків у первісного кредитора не буде, оскільки ця операція не є об'єктом оподаткування (пп. 196.1.5 ПК).
- 3** Відступлення права вимоги грошової заборгованості за номіналом до виникнення доходу не приводить. Коригування фінрезультату за цією операцією ПК не передбачені.
- 4** У боржника отримання товару від первісного кредитора відображається в загальному порядку – при придбанні товару формується його первісна вартість відповідно до п. 9 П(С)БО 9, а доходи і витрати виникнуть у періоді реалізації цього товару.
- 5** На дату отримання товару від первісного кредитора в боржника виникає податковий кредит за наявності ПН, зареєстрованої в ЄРПН (п. 198.2, 198.6 ПК). Заміна кредитора в боржника не приводить ні до яких податкових наслідків.
- 6** Заміна кредитора не впливає на облік боржника. У боржника в разі заміни кредитора коригувань фінрезультату не буде.
- 7** При придбанні боргових вимог за їх номінальною вартістю в нового кредитора не виникають ні доходи, ні витрати. Коригування фінрезультату за операцією відступлення права вимоги грошової заборгованості за номіналом ПК не передбачені. Якщо борг продається за гроші, ПДВ-наслідків у нового кредитора не буде.

Відступлення права товарної вимоги

Відступлення права товарної заборгованості, яка утворилася в результаті отримання передоплати за товари (послуги) боржником від первісного кредитора, не є грошовим, тому може відступатися з дисконтом і звичайному підприємству (не фінансовій установі).

ПРИКЛАД 2

Підприємство А (первісний кредитор) перерахувало підприємству Б (боржник) у рахунок постачання товару передоплату в сумі 120 000 грн. (у т. ч. ПДВ – 20 000 грн.). Згодом підприємство А і підприємство С підписали договір про переуступку боргу підприємства Б за номінальною вартістю.

В обліку ці операції відображаються так:

№ з/п	Зміст операції	Первинні документи	Бухгалтерський облік		
			Дт	Кт	Сума
1	2	3	4	5	6
Облік у первісного кредитора – підприємства А					
1	Перераховано передоплату постачальнику – підприємству Б	Виписка банку	371/6	311	120 000
2	Відображено податковий кредит із ПДВ	ПН	641	644	20 600
3	Підписано з підприємством С договір відступлення права вимоги	Договір відступлення права вимоги	377/нк	371/6 ¹	120 000

1	2	3	4	5	6
4	Зменшено методом «сторно» податковий кредит із ПДВ	РК*	641	644 2	20 000
5	Отримано від підприємства С оплату за договором відступлення права вимоги	Виписка банку	311	377/нк	120 000
Облік у боржника – підприємства Б					
1	Отримано аванс за товар від підприємства А	Виписка банку	311	681/пк 9	120 000
2	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	ПН	643/пк	641 4	20 000
3	Отримано повідомлення про заміну кредитора	Повідомлення про заміну кредитора	681/пк	685/нк	120 000
4	Виписано РК до ПН, оформленої на передоплату від підприємства А, коригування здійснено методом «сторно»	РК	643/пк	641 5	20 000
5	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ, виписано ПН підприємству С	ПН	643/нк	641 5	20 000
6	Відвантажено товар новому кредитору	Накладна, ТТН	361/нк	702 8	120 000
7	Закрито розрахунки з ПДВ		702	643/нк	120 000
8	Здійснено зарахування заборгованостей	Бухгалтерська довідка	681/нк	361/нк	120 000
Облік у нового кредитора – підприємства С					
1	Підписано договір відступлення права вимоги	Договір відступлення права вимоги	377/б	685/пк 6	120 000
2	Перераховано кошти підприємству А	Виписка банку	685/пк	311	120 000
3	Отримано товар від боржника	Накладна, ТТН	281	631/б	100 000
4	Відображено податковий кредит із ПДВ	ПН	641 7		20 000
5	Здійснено зарахування заборгованостей	Акт звірки	631/б	377/б	120 000

* Розрахунок коригування.

ОБЛІКОВО-ПОДАТКОВІ ФІШКИ

- 1** Якщо за умовами договору відступлення права вимоги заборгованість передається:
- за номінальною вартістю, ця операція не приводить до збільшення доходів і витрат;
 - із дисконтом, тоді до доходу потрапить отримана компенсація, а до витрат – перерахована передоплата, включаючи ПДВ.

Коригування фінрезультату за операцією відступлення права вимоги товарної заборгованості ПК не передбачені.

- 2** Податковий кредит, відображений при перерахуванні передоплати боржнику в разі передачі права вимоги новому кредитору, слід відкоригувати, оскільки постачання товарів від боржника не буде. Для цього постачальник (боржник) оформляє РК до ПН, виписаної на передоплату. Причому реєструвати РК в ЄРПН повинен покупець (первісний кредитор). Отримання коштів за договором відступлення права вимоги не є об'єктом обкладення ПДВ (пп. 196.1.5 ПК).

- 3** При отриманні передоплати від покупця (первісного кредитора) у боржника виникли зобов'язання за авансами отриманими, а при відвантаженні товару новому кредитору – дохід у сумі продажної вартості товару та витрати в розмірі його собівартості. Коригування фінрезультату за операцією відступлення права вимоги товарної заборгованості ПК не передбачені.

- 4** На дату отримання передоплати за товар від первісного кредитора в боржника виникають податкові зобов'язання. На цю саму дату він повинен виписати ПН і зареєструвати її в ЄРПН.

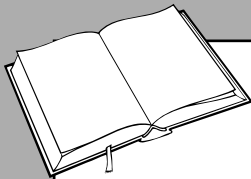
- 5** На момент укладення договору відступлення права вимоги сума податкових зобов'язань у боржника не змінюється, однак ПН, оформлену на ім'я первісного кредитора, потрібно переписати на нового кредитора. Для цього на дату укладення договору боржник повинен виписати:
- РК до ПН, складеної на ім'я первісного кредитора, і відправити йому цей розрахунок для реєстрації в ЄРПН;
 - ПН новому кредитору та зареєструвати її в ЄРПН.
- 6** При укладанні договору відступлення права вимоги в нового кредитора виникає дебіторська заборгованість у сумі, що дорівнює компенсації за поставлені товари. Первісна вартість отриманих товарів дорівнюватиме сумі компенсації, перерахованій первісному кредитору (п. 9 П(С)БО 9). Коригування фінрезультату за операцією відступлення права вимоги товарної заборгованості ПК не передбачені.
- 7** У нового кредитора на підставі отриманої від боржника ПН, зареєстрованої в ЄРПН, виникає податковий кредит.

ВИСНОВКИ

Відступлення грошової заборгованості не за номінальною вартістю може розглядатися як фінансова послуга, надавати яку мають право тільки фінансові установи.

Грошова дебіторська заборгованість, за яку новий кредитор розраховується коштами, не обкладається ПДВ.

Марина ВЛАСОВА, консультант із питань бухгалтерського обліку та оподаткування

ПЕРЕВЕДЕННЯ БОРГУ: НЮАНСИ ОБЛІКУ

Згідно з договором про переведення боргу боржник передає свій борг за зобов'язанням другій особі (новому боржнику). Така передача боргу можлива тільки зі згоди кредитора (ст. 520 ЦК). Тому договір про переведення боргу зазвичай укладають три сторони: кредитор, первісний боржник і новий боржник.

Переведення грошового боргу

ПРИКЛАД 1

Підприємство А (кредитор) поставило підприємству Б (первісному боржнику) товар на суму 120 000 грн. (у т. ч. ПДВ – 20 000 грн.). Первісний боржник зі згоди креди-

тора уклав договір про переведення боргу з підприємством С (новим боржником), яке раніше заборгувало первісному боржнику за іншим договором. Новий боржник погасив заборгованість первісного боржника в сумі 120 000 грн.

В обліку підприємств А, Б і С дані операції відображаються так: